стає його складником і в поєднанні з іншими словами свого оточення створює певну семантичну структуру слів.

Частотність використання конкретного слова у його творах залежить від частотності поширення відповідної лексеми в мові або ж і від рівня освіти і таланту автора. Це також може залежати від його естетичних смаків і уподобань. Саме цим зумовлене те, що в межах свого використання слова найчастіше мають різні типи лексичних значень, лексико-семантичні варіанти, можуть розширювати або звужувати своє значення, робити його конкретнішим або абстрактнішим. При вивченні функціональних можливостей певної лексеми або групи лексем у відповідному текстуальному оточенні, або в будь-яких творах або навіть жанрах виникає сама проблема розуміння слова, яка й досі вважається дискусійною.

Деякі філологи з цього приводу вважають, що вирішальним у слові є лексико-семантична сутність, а інші схильні думати, що тут є важливим його формальний бік. На нашу думку, найдоцільнішою буде така позиція, яка ґрунтується на ознаках, які виражаються в цілісності змісту та форми. Ми схильні вважати, що найповнішим визначенням слова є те, котре зробив Д.М. Шмельов, який писав: “Слово – це одиниця наіменування, що характеризується цілісноформленістю (фонетичною і граматичною) та ідіоматичністю” [Шмелев 1977, с. 53]. Саме цю концепцію ми намагалися застосовувати при наданні характеристики лексичній системі засобів творів Чарльза Дарвіна.

І хоча цілком справедливо вважається, що кожен стиль, в тому числі науковий, виявляє свою оригінальність на всіх мовних рівнях, в основі кожного з таких стилістичних виявів лежать, передусім, загальномовні елементи, але в окремих випадках вони набирають своєї специфіки використання.

Результати і перспективи подальшого дослідження вбачаємо у тому, що наукові студії мови будь-якого із жанрів наукового стилю проектуємо у такий спосіб аби виявити особливості різних мовленнєвих рівнів, які, визначаються різною мовно-фактологічною базою відповідних творів або жанрів. Це також стосується творів різних жанрів наукової прози Чарльза Дарвіна.

Література

Разинкина Н.М. Развитие языка английской научной литературы / Н.М. Разинкина. – М.: Наука, 1978. – 211 с. *Разинкина Н.М.* Функциональная стилистика / Н.М. Разинкина. – М., 1989. – 181 с. *Шмелев Д.Н.* Современный русский язык: Лексика / Д.Н. Шмелев. – М.: Прогресс, 1977. – 197 с. *Darwin Ch.* Journal of Researches // Charles Darwin. – L.: W. Scott, 1845. – 567 p. *Darwin Ch.* Origin of Species // Charles Darwin. – L.: John Murray, 1859. – 429 p. *Darwin Ch.* The Beagle Letters // Charles Darwin. – L: Amalgamated Press, 1905. – 280 p.

УДК 81’133.1

НІКІШИНА Т. І.
(Бердянський державний педагогічний університет)

ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ LIBERTÉ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ФРАНЦІЇ (ЛЕКСИЧНИЙ РІВЕНЬ)

У статті зроблено спробу проаналізувати основні засоби вербалізації концепту LIBERTÉ у політичному дискурсі Франції початку XXI століття на лексичному рівні. Виявлено основні способи об’єктивації досліджуваного явища з метою маніпулятивного впливу на реципієнта, що є характерною рисою політики.
Ключові слова: дискурс, політичний дискурс, концепт, лексика.

Никишина Т. И. Средства вербализации концепта LIBERTÉ в политическом дискурсе начала XXI века. В статье сделана попытка проанализировать основные средства вербализации концепта LIBERTÉ в политическом дискурсе Франции начала XXI века на лексическом уровне. Выявлены основные способы объективации рассматриваемого явления с целью манипулятивного воздействия на реципиента, что является характерной чертой политики.
Ключевые слова: дискурс, политический дискурс, концепт, лексика.

Nikishina T. I. Means of Verbalization of Concept LIBERTÉ in Political Discourse of France Beginning of the XXI Century. This article attempts to analyze the basic means of verbalization LIBERTÉ concept in political discourse of France at the beginning of XXI century on the lexical level. Identified general methods of objectification of the phenomenon with a view to manipulative effect on the recipient, which is a characteristic feature of the policy.
Key words: discourse, political discourse, the concept, vocabulary.

Вивчення концептів на сьогодні є актуальною лінгвістичною проблемою, оскільки розвиток технологій, мислення безпосередньо впливають на мовлення, формуючи нові пласти концептів як результат взаємодії мови, культури та особистості. Значний інтерес становить вербалізація будь-якого концепту в певній сфері мовленнєвої діяльності, розкриваючи досліджуване явище з різних сторін та наділяючи його новими відтінками, притаманними для обраної сфери. Політика як одна з найголовніших суспільних ланок сучасності, задає вектор руху нації, виходячи з політичної ситуації держави. Обраний демократичний режим країни провокує підсилену увагу до мови політики, оскільки саме завдяки їй відбувається агональна боротьба, запеклий дискурс.

Глобалізація політичних процесів та підвищення ролі політики у житті громадян та кожної особистості поступово почали привертати увагу до концептів, якими вдало оперують та використовують у політичному дискурсі. Вивченням концепту взагалі у когнітивній лінгвістиці за різними аспектами (логіко-філософський (Дж. Кемені, Ч. Пірс, Г. Фреге), власне філософський (Ж. Дельоз, Ф. Гаватарі), лінгвістичний (В. Гак, В. Звегінцев, Л. Резніков, О.Тараненко, П. Чесноков), лінгвокультурологічний (А. Вежбицька, Д. Гудков, І. Захарченко, Л. Іванова, В. Іващенко, В. Красних, В. Маслова), когнітивний (В. Дем'янков, О. Кубрякова, З.Попова, І. Стернін), психолінгвістичний (О. Залевська, О. Селіванова, В. Старко, О. Цапок, І.Штерн, Л. Лисиченко) та літературно-культурологічний (Л. Грузберг, Л. Іванова, О.Кагановська)) розпочато новий виток у розумінні природи мови як соціального витвору. Політичний дискурс як рушійна сила у формуванні свідомості електорату, напрямок руху держави неодноразово підлягався детальному аналізові. Так, певні питання політичного дискурсу тією чи іншою мірою піддавались вивченню і дослідженню в працях науковців різних країн. Зокрема зустрічаємо сучасні роботи вітчизняних та закордонних учених лінгвістиці тексту та теорії дискурсу (Р. Водак, Т. ван Дейк, П. Серіо, В. В. Богданов, Б.М.Гаспаров, М. Л. Макаров, В. І. Карасик, А. Г. Баранов, В. Дікман, У. Холлі), когнітивній лінгвістиці (Дж. Лакофф, Ч. Філлмор, Е. С. Кубрякова, А. Н. Баранов, В. В. Червоних), соціолінгвістиці (Л. П. Крисін, Н. Б. Мечковська), лінгвокультурології (Ю. О. Сорокін, Є.М.Верещагін, В. Г. Костомаров, Н. А. Купина, В. І. Жельвіс) та інші. Незважаючи на наявність значної кількості спеціальних досліджень і певних здобутків у розв'язанні завдань теоретичного і практичного характеру, багато аспектів політичного дискурсу залишається дискусійними.

Отже, виходячи з вищесказаного, зазначимо **мету нашого дослідження**, а саме – аналіз засобів вербалізації концепту LIBERTÉ у політичному дискурсі Франції. Поставлена мета передбачає виконання відповідних **завдань**:

- з'ясувати основний зміст поняття "політичний дискурс" та "концепт";
- виділення засобів вербалізації зазначеного концепту на лексичному рівні мови;
- окреслення маніпулятивних можливостей використання досліджуваного явища.

Об'єкт дослідження – концепт LIBERTÉ у політичному дискурсі Франції початку XXI століття.

Предмет дослідження – засоби вербалізації концепту "свобода" сучасного політичного дискурсу Франції.

Поняття "дискурс" існує відносно недовго, проте воно (так само як і поняття "текст") багатозначне і багатопланове. Саме поняття "дискурс" прийшло до нас разом з поняттям "дискурс-аналіз", коли увага дослідників стала переключатися з тексту на "затекст". Під політологічним (політичним) дискурсом розуміється зв'язаний текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування у сукупності з прагматичними, соціологічними, психологічними та іншими факторами. Політичний дискурс актуалізується у таких жанрах, як промова політика, інавгураційне звернення президента, політичний документ (указ президента, зміст закону, комюніке), звіти уряду у парламенті, затвердження або обговорення бюджету [Лук'янець 2002, с. 25]. Політичний дискурс є вираженням усього комплексу взаємовідносин між людиною і суспільством, і, таким чином, це явище своїй функціонально спрямоване на формування у реципієнтів деякого фрагменту світосприйняття або картини світу. Досліджуючи політичний дискурс, можна зрозуміти, як в різних мовних колективах моделюються культурні цінності, як пропагується соціальний порядок, які елементи мовної картини світу залишаються за межами свідомих мовних стратегій мовців, як формується концептуальна картина світу, притаманну

кожному мовному колективу [Шейгал 2000, с. 26]. У політичному тексті міститься як екстралінгвістична інформація (картина світу), так і знакова інформація (картина світу, представлена через знак, номінацію) [Ухванова-Шмыгова 1998, с. 49]. Політичний дискурс володіє не тільки змістом (співвіднесений з реальністю), але і сутнісною "прив'язкою" (співвіднесений суб'єктно з певною групою чи групами людей). Різні суб'єкти спілкування по-різному відображаються у дискурсі: комунікативні форми породжують свій зміст [Ухванова-Шмыгова 1998, с. 50].

Дослідження концепту посідає визначне місце у розумінні та аналізі політичного дискурсі. Ю. С. Степанов використовує "концепт" як головний термін "Словаря русской культуры", уважаючи, що концепт існує в ментальному світі у вигляді "пучка" уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань, який супроводжує слово. Концепти не лише мислять, але й переживають. Вони – предмет емоцій, симпатій, а іноді й зіткнень, це основний осередок культури в ментальному світі людини [Степанов 1997, с. 41].

Керуючись визначенням В. Ф. Новодранової [Новодранова 2006, с. 389], розуміємо концепт як культурно-марковану і світоглядно-орієнтовану смислову одиницю, яка є продуктом колективного мислення, що зберігається у свідомості мовної особистості та об'єктивована за допомогою мовних засобів. На нашу думку, це визначення широко розкриває суть поняття і пояснює природу виникнення досліджуваного явища, акцентуючи увагу на тому, що у процесі пізнання інформація про навколишню дійсність узагальнюється (концептуалізується) до рівня концепту.

Політична система Франції є найвищим показником розвитку демократичних принципів, які характеризується не лише обраною формою правління, а й історією та набутими звичаями. Сучасний дискурс політиків цієї країни зберігає та підтримує свободолюбиву націю, використовуючи у значній мірі концепт LIBERTÉ. Звернемо увагу на наявність підвищеної експресивності, емоційності, глибокого патріотизму та стійкого неприйняття найменшого утиску – ці характеристики значно вирізняють політичний дискурс Франції від інших європейських країн.

Вираження смислового значення (ядерного та периферійного) концепту "свобода" у політичному дискурсі французької мови на початку XXI століття відбувається при використанні різноманітних засобів вербалізації. Аналізуючи політичні тексти (агітаційні промови, звернення, передвиборчі програми, статті на політичну тематику, політичні інтерв'ю), можемо виділити основні прийоми об'єктивації досліджуваного концепту у лексичному аспекті.

Меліоративна лексика на вираження концепту LIBERTÉ представлена нечітко, у невеликій кількості, що пояснюється особливістю французької граматики, яка не містить значної кількості формотворчих суфіксів зі зменшено-пестливим значенням, та сферою уживання (політика), яка передбачає певні обмеження, строгість та офіційність викладу. Проте, знаходимо використання лексичних відповідників з метою виокремлення приємних, бажаних результатів, думок, подій беззаперечно пов'язаних зі свободою. Наприклад: "*Je suis heureuse que vous soyez là, un dimanche. Et je crois que, pour beaucoup de Français, savoir que le Parti socialiste était là jeudi dans les manifestations et aujourd'hui au Zénith pour parler* ***des libertés est une bonne chose***" [код доступу: http://discours.parti-socialiste.fr].

У порівнянні з меліоративною лексикою у кількісному плані значно перевищує **пейоративна**, основною мірою відображаючи негативне ставлення до будь-яких обмежуючих факторів, станів, утисків різного обсягу. Обурливого тону набирають процеси, ставлення до особистості, які суперечать прогресу та розвитку демократії, пануванню свободи: "*Nous avons supprimé la taxe professionnelle – cet impôt "****imbécile****" disait François Mitterrand mais que le parti socialiste croit pourtant intelligent de vouloir rétablir. Et nous avons triplé le crédit impôt recherche*" [код доступу:http://www.u-m-p.org].

За словами А. Мартине при цитуванні К. А. Долиніна, саме фонема "b" має найбільшу частотність у словах, які належать пласту **арго**. Дослідник подану ситуацію пояснює підвищенням особливої експресивності при частому використанні слова "imbécile" [Долинин 1978, с. 121].

Рух уперед, прогрес є пріоритетним принципом у виборі вектору політики при цьому враховується статус незалежної країни, свобода особистості. Хоробрість, мужність у боротьбі

за суверенітет підноситься на найвищий щабель у політичному дискурсі, разом з чим фіксуємо зневажливе, огидливе ставлення до перешкоджаючих цьому обставин: "*C'est à dire la priorité à la jeunesse. J'ai entendu les sarcasmes des* ***esprits chagrins****. La jeunesse ce n'est pas un programme, c'est une évidence. Mais si c'est une évidence, pourquoi est-elle si mal traitée*" [код доступу: http://www.parti-socialiste.fr].

Керуючись фактом наявності укорінених традицій, пояснюємо використання історизмів, які пов'язуються із шляхом становлення Республіки. У негативному аспекті освітлюються антидемократичні угруповання, особистості, які загрожують свободі людині, зокрема тероризм. Французька нація не припускає таких дій і зневажає подібні вчинки: "*La guerre d'Afghanistan, juste à l'origine, destinée à punir un pouvoir* ***obscurantiste et complice du terrorisme****, témoignage, aussi, de notre solidarité avec le peuple américain frappé au cœur, s'est prolongée au delà de la mission initiale. Elle attise la rébellion autant qu'elle permet de la combattre*" [код доступу: http://www.parti-socialiste.fr].

Експресивна лексика, яка пронизує політичний дискурс Франції, являється значним засобом розкриття ядерних показників концепту "liberté". Промови французьких політичних діячів насичені експресією, що розкриває емоційність французької нації, патріотизм, переживання за долю країни. Свобода в такому випадку займає найголовніше місце і стає визначальним фактором у політичних дебатах. Позитивний відтінок передають експресивно-забарвлені синоніми, які розкривають ключові позиції політичної партії, наприклад: "***Un parti libre, ouvert, constructif****, qui souhaite rassembler les deux centres,* ***les meilleurs volontés****, les meilleures idées d'où qu'elles viennent, pourrait tenir un discours qui consisterait tantôt soit à s'allier avec le PS, soit avec l'UMP sur la base de projets compatibles et lui laisserait suivant les cas la possibilité d'aller seul au combat*" [код доступу: http://www.mouvementdemocrate.fr].

Піднесений стан, повагу до історії країни відображає зазначена лексика у випадку її використання при зверненні до минулих подій. Звільнення від утисків, заперечуючих свободу особистості, нації у всіх її проявах вважається найвищою цінністю французького суспільства, до чого і звертаються політичні діячі. Наприклад: "*Nous avons su surmonter des épreuves bien plus redoutables, nous sommes un grand peuple* ***plein de lucidité et de courage****.* ***Les valeurs*** *de la République ne sont pas un* ***fardeau mais un levier dans la mondialisation***" [код доступу: http://www.parti-socialiste.fr].

Напружений, інтенсивний вид мовлення окреслює різні типи емоцій, які намагається викликати політичні діячі для певного результату. Концепт LIBERTÉ як один із основних термінів при маніпулюванні електорату постає головним чинником розмежування позитивних/негативних рис, дій у політиці. Зустрічаємо використання **вульгаризмів**, які уживають для вираження жорстоких, суворих, немилосердних рис характеру, що вказують на обмежень особистості, неповагу до свобод та прав іншої. Наприклад: "*Je vous le cite dans sa crudité et sa trivialité immonde: "****Putain je suis dégoûté que ça soit pas un nazi****" dit le premier journaliste. Réponse de son collège: "ça aurait été effectivement plus simple*" [код доступу: http://www.frontnational.com].

Виділяються та використовуються слова з поясненнями з метою правильного трактування змісту політичного тексту. Уживані **латинізми** вказують на консерватизм, застарілість поглядів, догматизм, що вкрай суперечить сучасним засадам демократичного розвитку країни та суспільства: "*En attendant, il doit accepter l'autorité du maître. Permettez-moi un détour par l'origine des mots.* ***Autorité*** *est issue du latin auctoritas, qui vient du verbe augere, qui veut dire augmenter, faire croitre*" [код доступу: http://www.frontnational.com].

Політики Франції іноді вводять **авторські неологізми**. Керуючись фактом обраної сфери мовлення, зазначимо, що такий тип лексики вказують на вільне поводження французьких політиків, на необмежене миследонесення та невичерпне застосування усіх можливих (цензурних) засобів для досягнення мети: "*Il fallait éviter à tout prix Les Maghrebins et les Noirs, qui suscitaient alors la* ***"mixophobie"****, il fallait les regrouper, les maintenir dans leur culture; éviter les mariages mixtes*" [код доступу: http://vaucluse.pcf.fr].

Звернемо увагу на частотне використання **цитувань девізу та гімну** країни, що є яскравим показником цінування свободи як символу нації великої значущості. Свобода в такому випадку виражає обличчя держави, суверенітет, який потребує захисту, автономність, яка потребує

боротьби. Наприклад: "*Oui, la République, celle qui clame sur ses frontons* ***"Liberté, Egalité, Fraternité",*** *celle qui ne reconnaît que la souveraineté populaire, doit reprendre le combat*" [код доступу: http://www.pcf.fr].

Таким чином, вербалізація концепту LIBERTÉ на лексичному рівні розкриває основне словникове значення, а саме індивідуальну свободу як здатність діяти за своєю волею, не заперечуючи при цьому свободи іншої особистості. Таке тлумачення вбирає в себе як природну свободу, так і правову, закріплену у офіційному документі (Конституції Республіки Франції). Використання концепту LIBERTÉ є невід'ємним складовим у політичному дискурсі Франції, оскільки досліджуване явище являє собою основний пріоритет, базис політики великої країни. **Перспективою** нашого дослідження вбачаємо розгляд засобів вербалізації концепту LIBERTÉ у політичному дискурсі Франції на інших мовних рівнях, зокрема граматичному, дериваційному, синтаксичному, стилістичному.

Література

Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингв. энциклоп. словарь. – Москва: Сов. энцикл., 1990. – С. 136-137. *Долинин К. А.* Стилистика французского языка / К. А. Долинин. – Л.: Просвещение, 1978. – 343 с. *Лук'янець В.* Філософія дискурсу / В. Лук'янець // Вісник НАН УКР, 2002. – № 12. – С. 22-28. *Новодранова В. Ф.* Процессы редукции в объективации концептов / В. Ф. Новодранова // Язык и действительность: сб. науч. тр. / под. ред. В.Д. Мазо. — М.: ЛЕНАНД, 2006. – С. 389-392. *Степанов Ю.С.* Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. / Ю.С. Степанов – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с. *Ухванова-Шмыгова И. Ф.* Каузальный анализ политического текста / И.Ф. Ухванова-Шмыгова // Методология исследования политического дискурса: Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов: сб. науч. трудов / Белгосуниверситет; под общ. ред. И.Ф. Ухвановой-Шмыговой. – Вып. 1. – Минск, 1998. – С. 45-52. *Ухванова-Шмыгова И.Ф.* Дискурс-анализ в контексте современных исследований / И.Ф. Ухванова-Шмыгова // Методология исследования политического дискурса: Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов: сб. науч. трудов / Белгосуниверситет; И.Ф. Ухванова-Шмыгова, А.А. Маркович, В.Н. Ухванов; под общ. ред. И.Ф. Ухвановой-Шмыговой. – Вып. 3. – Минск, 2002. – С. 6-28. *Шейгал Е. И.* Семиотика политического дискурса; диссертация доктора филологических наук: 10.02.01 / Е.И. Шейгал. – Волгоград, 2000. – 175 с.

УДК 81'23:316.774

ОСОВСЬКА І.М.
(Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича)

ПРЕЦЕДЕНТНІ ДИСКУРСИВНІ ОДИНИЦІ ЯК ІНТЕГРАЛЬНІ ЯВИЩА НІМЕЦЬКОМОВНОГО СІМЕЙНОГО ДИСКУРСУ

У статті розглядаються прецедентні дискурсивні одиниці як інтегральні феномени німецькомовного сімейного дискурсу. Явище прецедентності спричинює розуміння сімейного дискурсу як типізованого, а сімейного прецеденту – як внутрігрупового стереотипу, вербалізована сфера якого утворює так звану «сімейну мову».
Ключові слова: дискурс, прецедентність, мовна креативність.

Осовская И. Н. Прецедентные дискурсивные единицы как интегральные феномены немецкоязычного семейного дискурса. В статье рассматриваются прецедентные дискурсивные единицы как интегральные феномены немецкоязычного семейного дискурса. Явление прецедентности обусловливает понимание семейного дискурса как типизированного, а семейного прецедента – как внутригруппового стереотипа, вербализированная сфера которого формирует так называемый «язык семьи».
Ключевые слова: дискурс, прецедентность, языковая креативность.

Osovska I. M. Precedent Discourse Units as Integrated Phenomena of the German Family Discourse
The article under review deals with the problem of the precedent discourse units as integrated phenomena of the German family discourse. The phenomenon precedency causes understanding the family discourse as typed and the family precedent as intragroup stereotype, that verbalized sphere forms the so-called "family language".
Key words: discourse, precedency, linguistic creativity.

Сімейний дискурс (СД) як мовленнєва діяльність, зумовлена та детермінована особливими типами соціальної активності споріднених та/або поєднаних родинними зв'язками осіб, що спільно мешкають, переслідує конкретні цілі і завдання та відбувається в умовах спільності соціально-культурних та конкретних індивідуальних параметрів реалізації. Основною характеристикою семіотичного простору СД (як **предмету** дослідження) є спільна аперцепційна база та прецедентність, дослідження специфічних проявів якої в межах СД й визначаємо за **мету** пропонованої статті.

З огляду на неоднозначне сприйняття в наукових колах та полемічність **об'єкту** дослідження – поняття прецедентності – зупинимось на ньому докладніше.